Komentarz

Ustawa o zawodzie tłumacza przysięgłego z dnia 25 listopada 2004 roku

Rozdział 1. Przepisy ogólne

Art. 1. [Zakres przedmiotowy ustawy]

1. Ustawa określa warunki i tryb nabywania oraz utraty prawa wykonywania zawodu tłumacza przysięgłego, a także zasady wykonywania tego zawodu.
2. Przepisów ustawy nie stosuje się do tłumaczy języka migowego oraz innych systemów komunikacji niebędących językami naturalnymi.

1. Określenie „tłumacz przysięgły" pojawiło się na ziemiach polskich jeszcze w XIX wieku w zaborze austriackim. Od 1867 r. język polski był jednym z języków urzędowych monarchii austro-węgierskiej, co powodowało konieczność tłumaczenia nań przepisów prawnych i orzeczeń sądowych. Oficjalnych przekładów dokonywali tłumacze przysięgli (beeidete Dolmetscher) ustanawiani przez sądy. W poszczególnych okręgach sądowych tłumacze zrzeszali się w kancelariach. Przykładowo w Wiedniu istniała założona w 1865 r. „Pierwsza zjednoczona kancelaria tłumaczy wszystkich języków monarchii austriackiej"[1]. W mieście tym w latach 1864–1918 było 661 tłumaczy przysięgłych języka polskiego, co stanowiło 11,83% wszystkich ustanowionych tam tłumaczy i plasowało język polski na szóstym miejscu po węgierskim, francuskim, angielskim, włoskim i czeskim[2].

Konieczność istnienia instytucji tłumaczy przysięgłych została uznana przez władze po odzyskaniu przez Polskę niepodległości. Pierwszym aktem prawnym odnoszącym się do tej grupy było rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Skarbu z dnia 7 sierpnia 1920 r. w przedmiocie wynagrodzenia świadków, znawców i tłu-

[1] Erste vereinigte Dolmetsch-Kanzlei für sämtliche Sprachen der österreichischen Monarchie.

[2] Por. *Michaela Wolf*, Die vielsprachige Seele Kakaniens. Übersetzen und Dolmetschen in der Habsburgermonarchie 1848 bis 1918, Wiedeń 2012, s. 133–134.

maczów w postępowaniu karnem[3]. Natomiast pierwszą wyczerpującą regulacją dotyczącą tłumaczy przysięgłych w Drugiej Rzeczypospolitej było rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 grudnia 1928 r. o tłumaczach przysięgłych[4]. Rozporządzenie stanowiło, że tłumaczem przysięgłym może być ten, kto posiada obywatelstwo polskie, korzysta z pełni praw cywilnych i obywatelskich, jest nieskazitelnego charakteru i wykaże znajomość języków, dla których ma być mianowany tłumaczem. Przepisy nie określały jednak, w jaki sposób powinno się wykazać znajomość danego języka obcego. Tłumaczy przysięgłych ustanawiał Minister Sprawiedliwości, a nadzór nad ich działalnością sprawowali prezesi sądów okręgowych, w których okręgu tłumacze mieli swoją siedzibę. Przewidziano także coroczną publikację ogólnopolskiej listy tłumaczy przysięgłych w Dzienniku Urzędowym Ministerstwa Sprawiedliwości.

Na pierwszą powojenną regulację dotyczącą tłumaczy przysięgłych przyszło czekać aż do roku 1968. Wtedy to zostało wydane rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 19 sierpnia 1968 r. w sprawie tłumaczy przysięgłych[5]. W porównaniu z poprzednią regulacją nowością było określenie sposobu, w jaki powinna zostać wykazana znajomość języka obcego przez przyszłego tłumacza. Wedle przepisów rozporządzenia z 1968 r. kandydat na tłumacza przysięgłego powinien mieć ukończone odpowiednie dla danego języka wyższe studia filologiczne lub wyższe studium języków obcych. Do pełnienia funkcji tłumaczy przysięgłych dopuszczane były także osoby, które ukończyły szkołę wyższą lub liceum ogólnokształcące, jeżeli język, z którego kandydat miał być ustanowiony tłumaczem, był w tych szkołach językiem wykładowym. Niezależnie od uzyskanego wykształcenia kandydat musiał złożyć z wynikiem pozytywnym egzamin z umiejętności tłumaczenia tekstów z języka obcego na język polski oraz z języka polskiego na język obcy, ze szczególnym uwzględnieniem tekstów z dziedziny prawa. Organem uprawnionym do ustanawiania tłumaczy przysięgłych był prezes sądu wojewódzkiego, w którego okręgu znajdowała się siedziba tłumacza.

Aktem prawnym bezpośrednio poprzedzającym obecnie obowiązującą ZawTłumPrzysU było BiegSądTłPrzysR. Rozporządzenie to zniosło egzaminy, stanowiąc, że znajomość języka obcego oraz umiejętność tłumaczenia powinny być wykazane dyplomem ukończenia i uzyskaniem tytułu zawodowego magistra odpowiednich dla danego języka wyższych studiów filologicznych lub studiów w zakresie lingwistyki stosowanej. Za zgodą Ministra Sprawiedliwości dopuszczalne było wykazanie znajomości języka obcego oraz umiejętności tłumaczenia również innym dyplomem lub świadectwem[6].

---

[3] Dz.U. z 1920 r. Nr 75, poz. 515.

[4] Dz.U. z 1928 r. Nr 104, poz. 943.

[5] Dz.U. z 1968 r. Nr 35, poz. 244.

[6] O historii tłumaczy przysięgłych por. *A. Kubacki*, Zum Beruf eines vereidigten Übersetzers in Polen [w:] *P. Bąk, M. Sieradzka, Z. Wawrzyniak* (red.), Texte und Translation, Frankfurt/M 2010, s. 273–280.

ZawTłumPrzysU, która weszła w życie 27 stycznia 2005 r., stworzyła nowy wolny zawód. Uprzednio obowiązujące przepisy uznawały tłumacza przysięgłego jedynie jako pomocnika sądu, powoływanego na potrzeby tej instytucji przez prezesa sądu okręgowego, z obszarem działania ograniczonym do okręgu danego sądu. Wyrazem takiego usytuowania tłumaczy było m.in. powoływanie ich w oparciu o przepisy rozporządzeń Ministra Sprawiedliwości wydanych na podstawie upoważnienia ustawowego zawartego w PrUSP.

Tymczasem zadania tłumaczy przysięgłych były szersze i obejmowały również wykonywanie tłumaczeń na zlecenie podmiotów prywatnych i instytucji pozasądowych. Wraz z rozwojem gospodarki rynkowej i współpracy międzynarodowej na płaszczyźnie gospodarczej, kulturalnej i prawnej pozasądowe zadania, które zawsze stanowiły znaczną część pracy tłumaczy przysięgłych, zaczęły przeważać na tyle, że postanowiono odejść od dotychczasowego modelu prawnej regulacji tego zawodu. W dniu 21 stycznia 2004 r. do Sejmu wpłynął rządowy projekt ustawy o tłumaczach publicznych. Propozycja zmiany nazwy zawodu z „tłumacz przysięgły" na „tłumacz publiczny" miała uwypuklić zasadniczy charakter zmian. W trakcie prac sejmowych zdecydowano się jednak na pozostawienie starej nazwy, przede wszystkim z uwagi na ugruntowaną tradycję.

Uchwalona w efekcie ZawTłumPrzysU wykreowała, mimo pozostania przy dawnej nazwie, nowy zawód. Potwierdził to Naczelny Sąd Administracyjny w wyroku z dnia 5 kwietnia 2006 r. (sygn. II GSK 17/06), stwierdzając, że „tłumacz przysięgły ustanowiony według procedury obowiązującej w tej ustawie nie jest już instytucją prawa sądowego procesowego".

2. Ustawa nie reglamentuje zawodu tłumacza. Nie każda bowiem osoba zajmująca się tłumaczeniami zawodowo lub dorywczo musi posiadać uprawnienia tłumacza przysięgłego. Bez takich uprawnień można tłumaczyć literaturę piękną, a także np. negocjacje biznesowe.

Podobnie nie w każdej sytuacji sąd do tłumaczenia dokumentów lub ustnej rozprawy wzywa tłumaczy przysięgłych. Zgodnie z art. 204 § 1 pkt 2 i § 2 KPK, „należy wezwać tłumacza, jeżeli zachodzi potrzeba przesłuchania [...] osoby niewładającej językiem polskim", a także „jeżeli zachodzi potrzeba przełożenia na język polski pisma sporządzonego w języku obcym lub odwrotnie albo zapoznania strony z treścią przeprowadzanego dowodu". Brak określenia „przysięgłego" w treści tego przepisu oznacza swobodę sądu w wyborze tłumacza. Niewątpliwie, powołując tłumacza przysięgłego, sąd zakłada wysoki poziom merytoryczny i etyczny wyznaczonej osoby. Mogą się jednak zdarzyć sytuacje, w których konieczne stanie się powołanie innej osoby, choćby w przypadku braku tłumacza przysięgłego danego języka lub też wysoce specjalistycznej terminologii, w której bardziej biegłe okażą się osoby niewpisane na listę tłumaczy przysięgłych. Tłumacz powołany ad hoc składa przed sądem lub przed wyznaczonym sędzią przyrzeczenie, w którym oświadcza, że powierzone mu obowiązki wykona z całą sumiennością i bezstronnością. Tłumacz przysięgły z kolei powołuje się jedynie na przyrzeczenie złożone przy uzyskaniu tytułu.

Przepisy analogiczne do postępowania karnego obowiązują w odniesieniu do tłumaczy w postępowaniu cywilnym (por. art. 265 KPC).

3. Istnieje poza tym szereg przepisów, które nakładają obowiązek dokonania tłumaczenia przez tłumacza przysięgłego. Do najczęściej stosowanych aktów prawnych należą m.in.:

- ustawa z dnia 22 grudnia 2015 r. o zasadach uznawania kwalifikacji zawodowych nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej[7], która w art. 13 ust. 2 stanowi, że dokumenty w toku postępowania w sprawie uznania kwalifikacji „składa się w języku polskim albo w innym języku wraz z tłumaczeniem na język polski. W przypadku dokumentów szczególnie istotnych dla przeprowadzenia postępowania właściwy organ może wymagać tłumaczenia dokonanego przez tłumacza przysięgłego prowadzącego działalność w Rzeczypospolitej Polskiej lub w państwie członkowskim";
- ustawa z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym[8], która w art. 47a ust. 1 stanowi, że spółki komandytowo-akcyjne, spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, proste spółki akcyjne, spółki akcyjne oraz spółki europejskie mogą dobrowolnie ogłaszać w Monitorze Sądowym i Gospodarczym, w jakimkolwiek języku urzędowym Unii Europejskiej, informacje o wpisach do Rejestru wraz z ich „tłumaczeniem na język polski poświadczonym przez tłumacza przysięgłego";
- ustawa z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów[9], która w art. 51 ust. 3 stanowi, że „jeżeli dokument będący dowodem w postępowaniu przed Prezesem Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów został sporządzony w języku obcym, należy przedłożyć także poświadczone przez tłumacza przysięgłego tłumaczenie na język polski tego dokumentu albo jego części mającej stanowić dowód w sprawie";
- ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach[10], która w art. 8 ust. 2 stanowi, że „dokumenty sporządzone w języku obcym, służące za dowód w postępowaniu prowadzonym na podstawie ustawy, składa się wraz z ich tłumaczeniem na język polski, dokonanym przez tłumacza przysięgłego".

Niekiedy skorzystanie z usług tłumacza przysięgłego jest fakultatywne lub może być wymagane przez przyjmujący urząd w szczególnych przypadkach. Najczęściej stosowane jest:

- NostrDyplR, które w § 4 ust. 1 stanowi, że „uczelnia nostryfikująca może, po przeprowadzeniu oceny formalnej wniosku [o dokonanie nostryfikacji], zażądać od wnioskodawcy przedłożenia tłumaczenia zwykłego na język polski dokumentów" będących podstawą prowadzenia tego postępowania. „W szczególnie uzasadnionych przypadkach uczelnia może zażądać od wnioskodawcy przedłożenia tłumaczenia […] sporządzonego i poświadczonego przez tłumacza przysięgłego albo sporządzonego przez zagranicznego tłumacza i poświadczonego przez właściwego konsula Rzeczypospolitej Polskiej".

---

7 T.j. Dz.U. z 2026 r. poz. 166 ze zm.

8 T.j. Dz.U. z 2025 r. poz. 869 ze zm.

9 T.j. Dz.U. z 2025 r. poz. 1714 ze zm.

10 T.j. Dz.U. z 2025 r. poz. 1079 ze zm.

4. Co istotne, umowy dwustronne o pomocy prawnej i stosunkach prawnych zawarte między Polską a innymi państwami w różnym zakresie dopuszczają uznawanie tłumaczeń sporządzonych przez tłumaczy przysięgłych ustanowionych poza granicami Polski.

Czynią tak m.in.:
- umowa między Polską Rzecząpospolitą Ludową a Republiką Austrii o pomocy prawnej w sprawach karnych (Dz.U. z 1980 r. Nr 14, poz. 44);
- układ między Rządem Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej a Rządem Republiki Francuskiej o ułatwieniu stosowania Konwencji o procedurze cywilnej, podpisanej w Hadze dnia 1 marca 1954 r. (Dz.U. z 1969 r. Nr 5, poz. 33);
- umowa między Polską Rzecząpospolitą Ludową a Republiką Tunezyjską o pomocy prawnej w sprawach cywilnych i karnych (Dz.U. z 1987 r. Nr 11, poz. 71);
- konwencja konsularna między Polską Rzecząpospolitą Ludową a Republiką Tunezyjską (Dz.U. z 1986 r. Nr 40, poz. 194);
- konwencja konsularna między Rządem Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej a Rządem Algierskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej (Dz.U. z 1985 r. Nr 16, poz. 67);
- umowa między Rzecząpospolitą Polską a Republiką Białorusi o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych, pracowniczych i karnych (Dz.U. z 1995 r. Nr 128, poz. 619);
- umowa między Rzecząpospolitą Polską a Republiką Łotewską o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych, pracowniczych i karnych (Dz.U. z 1995 r. Nr 110, poz. 534);
- umowa między Rzecząpospolitą Polską a Socjalistyczną Republiką Wietnamu o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych (Dz.U. z 1995 r. Nr 55, poz. 289);
- umowa między Rzecząpospolitą Polską a Ukrainą o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych i karnych (Dz.U. z 1994 r. Nr 96, poz. 465);
- umowa między Rzecząpospolitą Polską a Republiką Litewską o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych, pracowniczych i karnych (Dz.U. z 1994 r. Nr 35, poz. 130);
- układ między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Federalnej Niemiec o dalszym ułatwieniu obrotu prawnego na podstawie Konwencji Haskiej z dnia 1 marca 1954 r. dotyczącej procedury cywilnej (Dz.U. z 1994 r. Nr 30, poz. 110);
- umowa między Polską Rzecząpospolitą Ludową a Republiką Włoską o pomocy sądowej oraz o uznawaniu i wykonywaniu wyroków w sprawach cywilnych (Dz.U. z 1992 r. Nr 23, poz. 97);
- umowa między Polską Rzecząpospolitą Ludową a Republiką Turecką o pomocy prawnej w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. z 1992 r. Nr 3, poz. 13);
- umowa między Polską Rzecząpospolitą Ludową a Republiką Turecką o pomocy prawnej w sprawach karnych, o ekstradycji i o przekazywaniu osób skazanych (Dz.U. z 1991 r. Nr 52, poz. 224).

W sprawach objętych tymi i analogicznymi umowami dokumenty przekazywane organom drugiej strony powinny być sporządzone przez tłumacza przysięgłego jednej z umawiających się stron. Należy jednak pamiętać, że uznawane są tylko tłumaczenia mieszczące się w zakresie, jaki obejmują przytoczone umowy.

5. Przepisy przewidują przypadki, w których tłumaczenie dokonane przez inne osoby ma moc równą tłumaczeniom sporządzonym przez tłumaczy przysięgłych. Dotyczy to przede wszystkim konsulów. Zgodnie z art. 31 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r. – Prawo konsularne[11] konsul „sporządza i poświadcza tłumaczenia dokumentów z języka polskiego na język urzędowy lub powszechnie używany w państwie przyjmującym oraz z języka urzędowego lub powszechnie używanego w państwie przyjmującym na język polski, a także sprawdza i poświadcza tłumaczenia tych dokumentów sporządzone przez tłumacza lub inne osoby". Natomiast zgodnie z art. 31 ust. 3 tej samej ustawy czynności konsula w tym zakresie „mają taką samą moc jak czynności tłumacza przysięgłego w Rzeczypospolitej Polskiej".

Notariusze z kolei mają prawo do dokonywania swoich czynności nie tylko w języku polskim, ale – na żądanie strony – dodatkowo w języku obcym albo przy wykorzystaniu własnej znajomości języka obcego (wykazanej w sposób określony dla tłumaczy przysięgłych), albo przy pomocy tłumacza przysięgłego (art. 2 § 3 PrNot). Należy przyjąć, że odpowiednim wykazaniem znajomości języka obcego będzie zdanie egzaminu, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 6 ZawTłumPrzysU.

6. ZawTłumPrzysU nie stosuje się do tłumaczy języka migowego. Obowiązujące wcześniej rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w sprawie biegłych sądowych i tłumaczy przysięgłych obejmowało swoim zakresem także tłumaczy języka migowego jako swego rodzaju tłumaczy przysięgłych ustanawianych przez prezesów sądów okręgowych. Świadczyło o tym także umiejscowienie tłumaczy języka migowego w rozdziale rozporządzenia dotyczącym tłumaczy przysięgłych. Tłumaczem języka migowego mogła być osoba, która ukończyła 21. rok życia oraz posiadała świadectwo kwalifikowanego tłumacza II stopnia lub tytuł eksperta tego języka, wydane przez Polski Związek Głuchych. Analogiczny przepis jest obecnie zawarty w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 stycznia 2005 r. w sprawie biegłych sądowych[12].

7. ZawTłumPrzysU nie stosuje się także do innych systemów komunikacji niebędących językami naturalnymi. Warto zatem przyjrzeć się pojęciu języka naturalnego, aby na zasadzie przeciwieństwa zidentyfikować owe inne systemy komunikacji. Język naturalny powstaje w drodze rozwoju historycznego i jest zróżnicowany geograficznie. Do jego właściwości należą przede wszystkim:

– słownictwo, które ulega stałej wymianie,

[11] T.j. Dz.U. z 2026 r. poz. 711 ze zm.

[12] Dz.U. z 2005 r. Nr 15, poz. 133.

– zmiana przez poszczególne słowa i wyrażenia kategorii gramatycznych i powstawanie wyrażeń gramatycznie okazjonalnych,
– powstawanie nowych zestawień słów, nawet takich, które uprzednio były uważane za niepoprawne[13].

Językowi naturalnemu przeciwstawić można języki sztuczne, języki formalne oraz języki programowania. Za język sztuczny uznaje się język pomocniczy, utworzony w celu porozumiewania się w określonej dziedzinie naukowo-technicznej lub w celu porozumiewania się przez osoby władające różnymi językami. Przykładami mogą być esperanto, interlingua lub volapuk[14]. Nie jest możliwe ustanowienie tłumaczy przysięgłych tych języków, podobnie jak, ze względów oczywistych, nie można ustanowić tłumaczy przysięgłych języków formalnych (takich jak język logiki) oraz języków programowania.

Z brzmienia art. 1 ust. 2 ZawTłumPrzysU można wysnuć wniosek, że język migowy nie jest językiem naturalnym. Jest to dosyć kontrowersyjne, gdyż obecnie w nauce popularność zdobywa pogląd, że języki migowe, jeśli uczą się ich niesłyszące dzieci od swoich również niesłyszących rodziców, są językami naturalnymi[15].

8. ZawTłumPrzysU nie ogranicza swojego zastosowania do języków będących językami urzędowymi. Teoretycznie możliwe byłoby zatem ustanowienie tłumacza każdego uznanego języka naturalnego.

W związku ze zmianami na scenie politycznej powstają lub są uznawane też zupełnie nowe języki. Dobrym przykładem jest tutaj była Jugosławia. Do czasu rozpadu tego państwa uznawano istnienie języka serbsko-chorwackiego (serbo-chorwackiego), natomiast obecnie uważa się serbski i chorwacki za dwa odrębne języki. Co więcej, za odrębny język uznawany jest także język bośniacki, a ostatnio również czarnogórski.

Możliwe jest ustanowienie tłumacza przysięgłego nie tylko języka obecnie używanego przez członków jakiegoś społeczeństwa, czyli języka żywego, ale także języka martwego, jak łacina czy starożytna greka.

---

[13] *J. Kmita*, Wykłady z logiki i metodologii nauk, Warszawa 1977, s. 50, cyt. za *A. Malinowski*, Polski język prawny. Wybrane zagadnienia, Warszawa 2006, s. 15–16.

[14] *K. Polański* (red.), Encyklopedia językoznawstwa ogólnego, Wrocław 2003, s. 272–273.

[15] Por. *G. Yule*, The Study of Language, Cambridge 2006, s. 174. „A primary sign language is the first language of a group of people who do not use a spoken language with each other. (…) It was not until the 1960 s that any serious consideration was given to the status of ASL (American Sign Language) as a natural language, following the work of William Stockoe (1960)".

Rozdział 2.
Nabywanie i utrata prawa do wykonywania zawodu tłumacza przysięgłego

Art. 2. [Wymagania]

1. Tłumaczem przysięgłym może być osoba fizyczna, która:
   1) ma obywatelstwo polskie albo obywatelstwo jednego z państw członkowskich Unii Europejskiej, państw członkowskich Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – stron umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym, obywatelstwo Konfederacji Szwajcarskiej albo obywatelstwo innego państwa, jeżeli na podstawie i zasadach określonych w przepisach prawa Unii Europejskiej przysługuje jej prawo podjęcia zatrudnienia lub samozatrudnienia na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub, na zasadach wzajemności, obywatelstwo innego państwa;
   2) zna język polski;
   3) ma pełną zdolność do czynności prawnych;
   4) nie była karana za przestępstwo umyślne, przestępstwo skarbowe lub za nieumyślne przestępstwo przeciwko bezpieczeństwu obrotu gospodarczego;
   5) ukończyła studia wyższe;
   6) złożyła z wynikiem pozytywnym egzamin z umiejętności tłumaczenia z języka polskiego na język obcy oraz z języka obcego na język polski, zwany dalej „egzaminem na tłumacza przysięgłego".
2. Znajomość języka polskiego potwierdza zdanie egzaminu na tłumacza przysięgłego.
3. Minister Sprawiedliwości może, w drodze decyzji, zwolnić kandydata na tłumacza przysięgłego z wymogu posiadania wykształcenia określonego w ust. 1 pkt 5, w szczególności gdy liczba tłumaczy przysięgłych określonego języka jest niewystarczająca dla ochrony interesu społecznego i potrzeb wymiaru sprawiedliwości. Zwolnienie następuje na wniosek kandydata na tłumacza przysięgłego złożony nie później niż 30 dni przed datą egzaminu.

1. Tłumaczem przysięgłym może być tylko osoba fizyczna. Osobą fizyczną jest wedle prawa cywilnego każdy człowiek, gdyż od chwili urodzenia przysługuje mu zdolność prawna (może być podmiotem praw i obowiązków). Oznacza to, że nie ma możliwości, by tłumaczem przysięgłym została osoba prawna lub innego rodzaju jednostka organizacyjna. Odróżnia to tłumaczy od biegłych sądowych, gdyż dopuszczalne jest powołanie instytutu naukowego lub naukowo-badawczego do przygotowania opinii w sprawie.

Gdy tłumacz przysięgły współpracuje z biurem tłumaczeń i za jego pośrednictwem uzyskuje zlecenie na dokonanie tłumaczenia, to jest on całkowicie odpowiedzialny za jakość

tego tłumaczenia i poświadcza je swoją indywidualną pieczęcią tłumacza przysięgłego. Również samodzielnie ponosi odpowiedzialność zawodową za ewentualne nieprawidłowości w tłumaczeniu. Jeżeli tłumaczenie wykonywane jest na żądanie organu wymienionego w art. 15 ZawTłumPrzysU, to wynagrodzenie powinno być wypłacane tłumaczowi w wysokości określonej w WynTłR. Ewentualne prowizje dla biura tłumaczy są sprawą umowy między biurem a tłumaczem przysięgłym.

2. Artykuł drugi komentowanej ustawy określa warunki, jakie należy spełnić, aby zostać tłumaczem przysięgłym. Pierwszym warunkiem jest posiadanie obywatelstwa polskiego albo obywatelstwa jednego z państw członkowskich Unii Europejskiej, państw członkowskich Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – stron umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym, obywatelstwa Konfederacji Szwajcarskiej albo obywatelstwa innego państwa, jeżeli na podstawie i zasadach określonych w przepisach prawa Unii Europejskiej tłumaczowi przysługuje prawo podjęcia zatrudnienia lub samozatrudnienia na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub, na zasadach wzajemności, obywatelstwo innego państwa.

Kwestie obywatelstwa polskiego reguluje ObPolU. Artykuł 4 ObPolU stanowi, że obywatelstwo polskie nabywa się: z mocy prawa, przez nadanie obywatelstwa polskiego, przez uznanie za obywatela polskiego albo przez przywrócenie obywatelstwa polskiego.

Z mocy art. 14 ObPolU obywatelstwo polskie nabywają małoletni, których „co najmniej jedno z rodziców jest obywatelem polskim" albo jeśli dana osoba „urodziła się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, a jej rodzice są nieznani, nie posiadają żadnego obywatelstwa lub ich obywatelstwo jest nieokreślone".

Obywatelstwo polskie nadaje na wniosek cudzoziemca Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej (art. 18 i art. 19 ust. 1 ObPolU). Uznanie także następuje na wniosek (art. 32 ust. 1 ObPolU), z tym że decyzję w tej sprawie wydaje wojewoda właściwy ze względu na miejsce zamieszkania zainteresowanego (art. 36 ust. 1 ObPolU), natomiast w przypadku przywrócenia obywatelstwa organem jest minister właściwy do spraw wewnętrznych (art. 39 ust. 1 ObPolU).

Posiadanie przez cudzoziemca karty pobytu, a także przyznanie Karty Polaka na podstawie art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 7 września 2007 r. o Karcie Polaka[16] nie jest równoznaczne z nabyciem obywatelstwa.

3. Osoby posiadające obywatelstwo państw nienależących do Unii Europejskiej lub Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu, Konfederacji Szwajcarskiej albo obywatelstwo innego państwa, jeżeli na podstawie i zasadach określonych w przepisach prawa Unii Europejskiej przysługuje im prawo podjęcia zatrudnienia lub samozatrudnienia na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, mogą zostać tłumaczami przysięgłymi w Polsce na zasadach wzajemności. Zasada ta nie została zdefiniowana na gruncie ZawTłumPrzysU. Podobnie jak w stosunku do innych aktów prawnych należy przyjąć, że jej realizacja nastę-

[16] T.j. Dz.U. z 2026 r. poz. 76 ze zm.

puje w sytuacji obowiązywania analogicznych regulacji odnoszących się do powoływania tłumaczy przysięgłych w krajach trzecich.

Wynika to z przyjęcia reguły, że na terytorium danego państwa cudzoziemcowi przysługuje tyle samo praw co obywatelowi tego państwa przebywającemu w kraju pochodzenia cudzoziemca. Zatem skoro obywatel Polski może zostać tłumaczem przysięgłym w innym państwie, to władze polskie nie będą czyniły przeszkód obywatelom tego państwa w uzyskaniu prawa do wykonywania zawodu tłumacza przysięgłego w Polsce.

Podobna sytuacja miałaby miejsce, jeżeli w kraju, w którym nie ma odrębnego zawodu tłumacza przysięgłego, do tłumaczeń przed organami ścigania lub wymiaru sprawiedliwości mogą być dopuszczani obywatele polscy.

Decyzję dotyczącą możliwości wpisania obywateli tych państw na listę tłumaczy przysięgłych podejmuje Minister Sprawiedliwości na podstawie informacji uzyskanych (za pośrednictwem Ministra Spraw Zagranicznych) od odpowiednich organów państw trzecich.

Istotne znaczenie ma również to, czy w danym kraju funkcjonuje koncesjonowany przez państwo zawód tłumacza przysięgłego. Jeśli tak, to przyjęcie zasady wzajemności oznacza, że tłumaczem przysięgłym może zostać w Polsce obywatel każdego kraju, który dopuszcza wykonywanie zawodu tłumacza przysięgłego na swoim terytorium przez obywateli Rzeczypospolitej Polskiej. Dla realizacji tej zasady nie ma konieczności zawierania przez Polskę z innymi krajami odpowiednich umów międzynarodowych w tym zakresie. Jeżeli z ustawodawstwa danego kraju wynika w sposób jednoznaczny, że nie ma przeszkód prawnych, by obywatel innego państwa – w tym przypadku Polski – wykonywał w tym kraju zawód tłumacza przysięgłego, zasada wzajemności będzie zachowana.

Natomiast w przypadku, gdy w danym kraju nie ma prawnie uregulowanego zawodu tłumacza przysięgłego, zasada wzajemności jest zachowana, o ile obywatel Polski ma możliwość dokonywania w tym państwie prawnie uznawanych tłumaczeń bądź występowania jako tłumacz przed organami władzy publicznej, sądami i innymi instytucjami.

Na Białorusi nie istnieje na przykład osobny zawód tłumacza przysięgłego, ale funkcjonuje pojęcie „tłumacz notarialny". Obywatele państw obcych mogą zostać wpisani do rejestru takich tłumaczy, jeśli udokumentują legalność swojego pobytu na terytorium Białorusi. Można zatem w tym przypadku uznać, że zasada wzajemności została zachowana. Podobnie jest w Federacji Rosyjskiej, gdzie do postępowań sądowych powoływane są osoby fizyczne swobodnie władające językiem, którego znajomość jest niezbędna do tłumaczenia. Nie ma tam natomiast w stosunku do tłumaczy innych wymagań, jak kierunkowe wykształcenie, cechy osobowościowe czy obywatelstwo. Także w tym przypadku można uznać, że zasada wzajemności została zachowana. Status tłumacza przysięgłego w Polsce mogą uzyskać także obywatele Mongolii, chociaż w tym kraju nie ma aktów prawnych regulujących zawód tłumacza. Dopuszcza się tam jednak obcokrajowców do egzaminów przeprowadzanych przez Związek Tłumaczy, pod warunkiem że przebywają w Mongolii legalnie. Tłumacze, którzy zdadzą wspomniany egzamin, mogą współpracować z organami wymiaru sprawiedliwości, strażą graniczną i innymi urzędami. Również w Gruzji nie funkcjonuje instytucja tłumacza przysięgłego, a tłumaczeń na potrzeby wymiaru sprawie-

dliwości dokonują tłumacze zatrudnieni w biurach funkcjonujących przy notariuszach lub sądach. Jeżeli obywatel Rzeczypospolitej Polskiej stara się o zatrudnienie w takim biurze, powinien przedstawić kartę pobytu legalizującą jego pobyt na terytorium Gruzji, dyplom ukończenia studiów wyższych (najlepiej z kierunkiem filologicznym) oraz, w niektórych przypadkach, zaświadczenie o niekaralności. Odmienna sytuacja występuje z kolei w Libanie, gdzie zawód tłumacza przysięgłego również nie jest formalnie określony przepisami prawa, jednak w praktyce prawo wykonywania zawodu przysługuje tylko osobom posiadającym obywatelstwo libańskie.

Należy podkreślić, że powyższe wyliczenie nie jest wyczerpujące, a sytuacja prawna w poszczególnych państwach może się zmieniać. Cudzoziemcy starający się o prawo do wykonywania zawodu tłumacza przysięgłego w Polsce powinni przed przystąpieniem do egzaminu zwrócić się do Ministra Sprawiedliwości z prośbą o zbadanie aktualnego stanu prawnego.

4. Zgodnie z omawianym przepisem tłumaczem przysięgłym może zostać tylko osoba posiadająca pełną zdolność do czynności prawnych. Zdolność do czynności prawnych jest definiowana jako „możliwość nabywania praw i zaciągania zobowiązań w sferze prawa cywilnego przez własne działania, a ściślej mówiąc – przez osobiste składanie oświadczeń woli”[17]. Zgodnie z art. 11 KC „pełną zdolność do czynności prawnych nabywa się z chwilą uzyskania pełnoletniości”. Każda osoba, która ukończyła osiemnaście lat i nie została ubezwłasnowolniona, posiada pełną zdolność do czynności prawnych (art. 11 i nast. KC). Zdolność ta może zostać ograniczona całkowicie, „jeżeli wskutek choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego rodzaju zaburzeń psychicznych, w szczególności pijaństwa lub narkomanii”, dana osoba „nie jest w stanie kierować swym postępowaniem” (art. 13 § 1 KC). Możliwe jest też ubezwłasnowolnienie częściowe, jeżeli z wymienionych przyczyn osobie tej potrzebna jest pomoc w prowadzeniu jej spraw, ale stan nie uzasadnia ubezwłasnowolnienia całkowitego (art. 16 § 1 KC).

5. Tłumaczem przysięgłym nie może być osoba karana za przestępstwo umyślne. Czyn zabroniony popełniony jest umyślnie, jeżeli sprawca ma zamiar jego popełnienia, to jest chce go popełnić (zamiar bezpośredni) albo przewiduje możliwość jego popełnienia i na to się godzi (zamiar wynikowy, ewentualny). Artykuł 8 KK stanowi, że zbrodnię, czyli „czyn zabroniony zagrożony karą pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3 albo karą surowszą” (art. 7 § 2 KK), „można popełnić tylko umyślnie”. Natomiast występek, czyli „czyn zabroniony zagrożony grzywną powyżej 30 stawek dziennych albo powyżej 5000 złotych, karą ograniczenia wolności przekraczającą miesiąc albo karą pozbawienia wolności przekraczającą miesiąc” (art. 7 § 3 KK), „można popełnić także nieumyślnie, jeśli ustawa tak stanowi”. Oznacza to, że ustawa karna musi wyraźnie wskazywać, że sprawca danego czynu podlega karze, chociaż nie miał zamiaru jego popełnienia, jednak nie zachował ostrożności wymaganej w danych okolicznościach, a możliwość popełnienia tego czynu przewidywał albo mógł przewidzieć.

[17] *B. Ziemianin, Z. Kuniewicz,* Prawo cywilne. Część ogólna, Poznań 2007, s. 79.

ZawTłumPrzysU stanowi, że tłumaczem przysięgłym nie może być także osoba skazana za nieumyślne przestępstwo przeciwko bezpieczeństwu obrotu gospodarczego. Jednak KK nie operuje takim pojęciem, tylko – w tytule rozdziału XXXVI – pojęciem „przestępstwo przeciwko obrotowi gospodarczemu". Powstaje zatem wątpliwość, czy te dwa pojęcia należy utożsamiać, czy też uznać za zagrażające bezpieczeństwu obrotu gospodarczego także czyny wymienione w rozdziałach XXXIV i XXXVII KK, czyli przestępstwa przeciwko wiarygodności dokumentów oraz przestępstwa przeciwko obrotowi pieniędzmi i papierami wartościowymi. Z uwagi na fakt, że czyny wymienione w powołanych rozdziałach można popełnić tylko umyślnie, powyższe rozważania mają charakter wyłącznie teoretyczny. Nie zmienia to faktu, że niekonsekwencja terminologiczna powinna zostać usunięta w drodze nowelizacji ustawy.

Osoba skazana za inne przestępstwa nieumyślne może być tłumaczem przysięgłym. Przykładowo można tu wymienić czyny określone w rozdziale XXI KK, czyli przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji. Skazanie za nieumyślne spowodowanie wypadku drogowego nie będzie miało wpływu na wykonywanie zawodu tłumacza przysięgłego.

Przestępstwa karne skarbowe zdefiniowane zostały w KKS. Warto zwrócić uwagę, że kodeks ten określa nie tylko przestępstwa, ale i wykroczenia skarbowe. Osoba, która poniosła odpowiedzialność za te ostatnie, oczywiście może być tłumaczem przysięgłym. Podobnie jak przestępstwa określone w KK przestępstwa skarbowe można popełnić umyślnie lub – jeżeli Kodeks tak stanowi – nieumyślnie. ZawTłumPrzysU zakłada, że tłumaczem przysięgłym nie może być osoba karana zarówno za umyślne, jak i nieumyślne przestępstwo skarbowe.

OgrBarAdmU wprowadzono szereg ułatwień w uzyskiwaniu prawa do wykonywania zawodu tłumacza przysięgłego. Poszerzono krąg krajów, których obywatele mogą uzyskać takie prawo, o Konfederację Szwajcarską, dodając nazwę tego państwa w art. 2 ust. 1 pkt 1 ZawTłumPrzysU.

Jednak o wiele większe znaczenie praktyczne miała modyfikacja art. 2 ust. 1 pkt 5 ZawTłumPrzysU. Uprzednio tłumaczami przysięgłymi mogli zostać tylko absolwenci magisterskich studiów filologicznych. Jeśli osoba ubiegająca się o status tłumacza przysięgłego ukończyła innego rodzaju studia magisterskie, musiała dodatkowo odbyć studia podyplomowe w zakresie tłumaczenia, odpowiednie do języka, z jakiego tłumaczem pragnęła zostać. Nie zawsze było to możliwe. Dla wielu języków, w Polsce mało popularnych, nie organizowano takich studiów i ze względu na niewielką liczbę zainteresowanych nie było perspektyw na stworzenie odpowiednich kierunków. Zamykało to wielu zainteresowanym drogę do zawodu mimo ich często znakomitej znajomości języka obcego. Wspomniana zmiana, jako jedyny wymóg dotyczący wykształcenia, pozostawia ukończenie wyższych studiów i uzyskanie tytułu magistra z dowolnym zakresie, nie ograniczając się tylko do filologii. Również obywatele państw wymienionych w art. 2 ust. 1 pkt 1 ZawTłumPrzysU, którzy uzyskali tytuł zawodowy równorzędny z polskim tytułem magistra, mogą zostać tłumaczami przysięgłymi w Polsce. Próg wykształcenia obniżono dalej na mocy ZmDostZawU15. Obecnie wystarczające jest ukończenie studiów wyższych, a więc także studiów pierwszego stopnia na dowolnym kierunku.

6. Osoby, które posiadają dyplom wydany przez uprawnioną uczelnię działającą w systemie szkolnictwa wyższego państwa członkowskiego Unii Europejskiej, państwa członkowskiego Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) lub państwa członkowskiego Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – strony umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym, nie muszą nostryfikować swoich dyplomów. Wystarczy, że uzyskają zaświadczenie potwierdzające, że dyplom przez nie uzyskany jest równoważny z dyplomem uczelni polskiej. Natomiast osoby, które ukończyły studia wyższe w innych państwach, powinny dyplom nostryfikować zgodnie z NostrDyplR. Postępowanie nostryfikacyjne prowadzi uczelnia posiadająca kategorię naukową A+, A albo B+ w dyscyplinie, której dotyczy wniosek, natomiast Dyrektor Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej, na wniosek zainteresowanego podmiotu, udziela pisemnej informacji o dyplomie wydanym przez zagraniczną uczelnię, o poziomie studiów i statusie uczelni[18].

7. Egzamin na tłumacza przysięgłego, który jest ostatnim z wymogów wymienionych w art. 2, został omówiony w komentarzu do art. 4.

[18] Art. 326 ust 4 i 327 ust. 4 PrSzkolWyżN.